

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 7. У Сомбору 15. Јулија 1890. Год. XXII.

О ПОДИЗАЊУ ЗАБАВИШТА.

(За награду.)

Мото: *Забавиште је дар послат с неба.*

Од онога часа, кад су се при запаљеној буктињи Песталоцијевој угледала права, основна начела наставе и васпитања, прихватили су сви педагози ону важну мисао: да васпитање код колевке треба да се почне. И да то баш збиља треба тако да буде сведочи, нам свакидашње искуство, јер небрегнуто васпитање у најранијем детињству најопасније је, пошто је баш тада дете највећма изложено, да прими у себе све рђаво. Родитељи своју милу децу, наду своје старости, своју зеницу, понос и стубове свога народа пуштају све до навршене 6 године, да их овај велики свет поквари; па их тек онда шаљу у школу, да ова из срца њихова чупа сва укореењена зла. А колико је тешко већ једном укореењено зло истребити, знаће најбоље они учитељи, који у своју школу добивају тако запуштену и покварену децу; и учитељи борећи се поквареношћу те деце, често подлегну у тој борби не могавши постићи цел коју су у овоме раду себи истакли били.

Но осим моралног васпитања исто је тако нужно телесно и умно васпитање да се почне у ономе добу, кад се детету отпочну умне снаге брже да развијају; и које ће — ако нема руку да их руководе — исто тако лако изродити и изопачити.

Поред примљеног начела, да се васпитање има залочети у најранијем добу, говорио је како Песталоције тако и многи други после њега, да прво васпитање треба да се даје у породичном животу. Кад се зна са коликом је големом љубављу проникнута свака мати према своме детету, која и у сну над њим лебди из чијих љубавних очију чита дете све моралне законе — онда нема сумње, да је мати најбољи и најидеалнији васпи-

тач своје деце Најузвишенији позив који се замислити даде припада једино женскињи Она има у њежно дечије срце да усади клицу за све што је добро, лепо, племенито и узвишено. Природа је то само матерама доделила, јер једино оне имају за то у себи нагона и способности. Сећате ли се оног блаженог тренутка, кад се први пут отворе уста детета, да изрекне најслађу реч „мати“; у томе знаменитом тренутку пада на родитељска рамена задаћа савесног домаћег васпитања.

Јесил' видео кадгод кад мати водећи за ручицу чедо своје, или га на крилу држећи првим звуцима учи; јесил' видео, како дете жељно дочекује прве изговорене речи са усана матере своје; како тежи за њом; како невино подражава свази покрет материн; — ако си велим све то уочио, онда мораш признати, да нема тога завода, који би то прво материно васпитање, ту материну бригу, ту њену милошту заменути могао.

Па запитајмо се: да ли наша деца у збиљи уживају ту морално-интелектуалну бригу својих родитеља? Бацимо поглед око себе па ћемо се с тугом уверити, да се ова идиличка слика стварно ретко у животу налази. Та и саме наше образованије матере које би могле имати и знања и времена да се првом васпитању деце своје посвете, нерадо то чине. Тим мање можемо то захтевати од оних матера нашег нижег staleжа, које немају ни знања, ни вештине па ни времена да по примљеним педагошким начелима руководе прво васпитање деце своје.

Отуда ће остати неиспуњено оно еминентно начело педагогије, да васпитање треба почети од колевке; остаће неиспуњено на штету не само наше деце, него и на штету школског васпитања и наставе. Све дотле, док школа буде примала у себе децу без овог васпитања, или јасније речено с улице, не ће моћи школа одговорити своме задатку и пуштаће и даље из себе онаку децу, какву не би смела пуштати. Све дотле, док школа буде испуњавала празнину учињену родитељским немаром, заостајаће ова у своме позиву, кад школа мора да допуни домаће васпитање на уштрб своје задаће, онда је следствено, да она мора рамати. Од школе се једнострано захтева да с успехом васпита и наставља, а неће да се увиде узроци и запреке које стоје на путу школском напретку.

Кад тражимо од школе да одговара својој задаћи, старајмо се пре свега око тога, како да надокнадимо деци пред-

ходно домаће васпитање, и да тако отклонимо запреке које стоје на путу школском напретку.

Кад тражимо од школе, да одговара својој задаћи, старајмо се пре свега око тога како да надокнадимо деци предходно домаће васпитање, и да тако отклонимо запреке које стоје на путу школском напретку.

Кад већ родитељи сами или неће или не могу да даду својој деци то прво васпитање а ми тражимо начина како да се та празнина испуни. Овој оскудици изишао је на сусрет славни педагог Фребл, отворивши поље, на коме можемо надокнадити знање и узгојничке недостатке матере; он нам је дао у руке кључ правог, савесног домаћег васпитања. Подизањем забавишта створена је могућност, да се деци бар у неколико даде домаћег васпитања.

Ми држимо да је сад најзгодније време да пишемо о овој велеважној установи, најзгодније за то, што имамо у изгледу, да ће се скорим састати наш народно-црквени сабор, коме ће бити од првих задаћа и преустројство наших школа, међу које убрајамо ми и забавишта. У толико радије желимо да говоримо о овој ствари, што се код нас о свему другом — често и мање важној ствари — више и жешће писало и расправљало, него што се радило на упознавању и подизању забавишта у нашем народу. Не кажемо да се у том правцу није ништа радило, али тврдимо, да није у оноликој мери, колико то сама вредност забавишта изискује.

Ова установа у педагошком свету нема својих противника, а што их је било, ти су се повукли видећи какав и колики благодетан уплив врши забавиште према народу и његовој настави. Уваћање забавишта није ни код једног народа ишло лако; као што свака нова идеја у опште тешко продира; али где је једном уведено показује сјајан успех. Код свију напредних народа забавишта су се већ укоренила, само код нас се у томе нешто натеже; као да би нама најмање нужна била. Ми овде у Угарској живећи Срби немамо више од 3, цигло три забавишта. Ми који би требало да имамо у сваком другом трећем српском месту, немамо само три, а то само за то, што не познајемо ту установу, не знамо колико је узвишен смер тих завода, а што је најглавније, ми немамо агитатора ни подстрекача, који би за ту установу одушевљавали народ, а најпосле и сама школска власт не показује у томе велике заузимљивости,

јер забавишта наш постојећи школски закон не познаје. Па и од постојећих забавишта једно је ако се не варамо затворено. Једино сомборско као да показује најбоље знаке живота. А где је Н. Сад? то средиште душевног живота оностраног Српства; па где је највећа српска општина В. Кикинда? Сентомаш, Паланка, Футог и још многе друге наше угледније општине, које би требале у томе да предјаче и мањим општинама за пример служе.

Ми смо толико убеђени о потреби да се у нашем народу подигне што више забавишта да само у томе гледамо један од најглавнијих услова, да школа може потпуно својој задаћи одговорити; иначе ма се викало на њу колико; ма се доносили какви закони за напредак школе све то ништа неће помоћи, јер школа примајући — као што већ рекосмо — с улице децу исправљајући њихове погрешке занемарује наставу, негујући наставу напушта васпитну страну која је много важнија и која очекује поправке од школе.

Рекавши у неколико речи о важности и потреби забавишта представљамо, да ће нас поштовани читаоци запитати: шта треба да се чини, да дођемо до српских забавишта. Радуюћи се овоме и овакоме питању, ми ћемо на њега по своје мишљењу да одговоримо.

Да би дошли до наших забавишта ми држимо, да не треба да радимо на пречац, нити као што је рађено код подизања сад постојећих наших забавишта. Ми држимо да би ту требало радити сасвим из почетка из основе. Само у том правцу ми замишљамо, да ћемо моћи до добрих и српском духу одговарајућих забавишта доћи.

У тој цели ваљало би да се ради у три правца. Први је правац, да дођемо до способних забавиља; други је: да се ради што више на томе, да се пробуди и развије у народу живо заузимање за ову установу; најпосле треће, да се узакони оснивање и подизање забавишта.

Да дођемо до способних забавиља не можемо се задовољити тиме, да за исте узимамо питомице учитељског завода односно свршене приправнице. Знање које су стекле за учитељичко звање није тако, да би могле одговорити задаћи забавиље. Знање забавиље и по каквоћи и коликоћи разликује се од знања кога има учитељица. У учитељском заводу много се учи онога чега не треба забавиља, а мало опет што би њој од преге

потребе нужно било. По томе дакле судимо, да учитељице не могу водити забавиште онако, као што би водила оспособљена забавиља. „Свака забавиља мора бити педагогијски образована особа и то така, која није начело забавишта и у опште васпитања схватила само теоретички, него која их вешто изводити уме. *Забавиља морала би имати још дубље педагогијско образовање по учитељица или гувернанта.* С тога је погрешка, кад се поверава иначе добро образованим госпођама и учитељицама, као таковима — ама које немају забавишног образовања, — да управљају заводима, о којих вођењу ништа не разумеју.“¹⁾

Настаје питање: како да дођемо до добрих и способних забавиља? У нашој држави па и у Хрватској има завод за образовање забавиља, али ми нисмо за то, да из тих завода добијемо забавиље за наша забавишта. У тим заводима спремају се женске за српска забавишта; у њима нема ништа српског ни српског духа, ни мисли ни осећаја. Најпосле учитељица походећи овај завод 10 месеци, не може за тако кратко време стећи потребног знања ни вештине, те није замерити, ако с неуспехом води поверено јој забавиште. За то би ми желили, да подигнемо нама наш завод за образовање забавиља. Можда ће те то држати за немогуће; дочим ми себи то замишљамо као могуће. Поред наше учитељске школе у Сомбору могао би се тај завод уз народно пожртвовање подићи и издржавати. Као што сад женске полазе учитељску школу, тако би оне друге похађале завод за образовање забавиља, само што би ове требало ако је икако могуће да станују у заводу. Главни надзор над питомаца припадао би способној и са Фребловом системом познатој женици, ова би у питомицама побуђивала љубав према ствари. Она би им била као мати.

Наставно особље могло би у главном да буде оно исто које је и на учитељској школи.²⁾ Морали би им се дати и помоћници у помоћ; а управитељ учитељске школе био би уједно управитељ и тога завода, само што би овај морао имати осим теорије још и праксе у вођењу забавиље, како би се под његовим руковођењем питомице вежбале у вођењу забавишта.

(Наставиће се).

1.) Види: „Ново васпитање“ књига у преводу г. Владимира Красића стр. 44.

2.) Морамо признати, да је већ сада наставничко особље на учитељској школи и сувише преоптерекено.

СТАРО И НОВО У НАСТАВИ ГЛУХОНЕМИХ.

II.

ФОНОСКОП. АУДИФОН.

Гимназијални учитељ Форшхамер у Копенхагу изнашао је справу, којом се на најпростији начин висина човечијег гласа очигледно представити може. Прозвао ју је „фоноскоп“ т. ј. гласовид. Има је у три величине. Нас се тиче највећа, јер су остале више за физикалну употребу.

Тај фоноскоп смештен је у орман, који је висок 170 цм., и широк и дубок 60 цм. На све четири стране су врата, да се може отворити. У горњем делу тог ормана усправно стоји добош са пречником од 42 цм., који је тако удешен, да се око своје осовине покретати може. На њему је нацртано 19 кругова са прним квадратима. Ти кругови представљају 19 звукова (Ton) кроматични звукова (Tonleiter), а број четвороугоника одговара броју таласања поједини звукова. У доњим круговима, који показују дубље звуке, има мање четвороугоника, но у горњим који су за више звуке. Тако изнашају 13 кругова добоша у октави — рачунав од доле горе — црне четвороугонике у следећем броју: 64, 68 72, 76, 80, 85, 90, 96, 101, 107, 113, 120, 125. — Како је за произвађање октаве једног звука, нуждан двострук број таласања основног гласа, то мора и у 13. кругу, т. ј. у оном, који предочава октаву, бити двострук број четвороугоника првог круга, т. ј. оних основног звука. Разуме се, да апарат може само онда дејствовати, кад је цртеж математично тачан. Форшхамер је без сумње тај задатак сретно решио, и ваљаним уређењем скроз равномерно окретање добоша омогућио.

На подлози, на којој је доња осовина добоша, постављене су три покретљиве цеви за плин (Gasarme), које се могу кад се врата отворе тако поставити, да се њихови крајеви, који имају од лима уста, устима оног који говори, приближити могу. Те цеви за плин су у средини њихове дужине саливеном металном плочом на два дела подељене. Са обе стране плоче налазе се мале цеви за истицање (Ausflussröhren), са отвором један према другом.

То је у целисти спољашње уређење фоноскопа. Пближе посматрање би било излишно, јер потанкости би се једва и цртањем могле саопштити.

Да би се апарат употребио, мора се довести у везу са одводником плина (Gasleitung), а соба, у којој се налази има бити мрачна. Сад се плин на поред преграде горе поменути цеви за плин налазећи се танки цеви за истицање (Ausflussröhren) запали, те се тад види шиљаст пламен, који може бити све светлији, кад се доведени плин преко бензина стави. При том се добош кретањем ручице (Kurbel) стави у равномерно вртеће се покретање, што је без велике муке после малог вежбања могуће. Онај, који хоће да измери висину свога гласа, метне уста на уста од цеви за плин и говори унутра. Тим се ваздух у доводној цеви заталаса, а вибрирајући ваздух, из тесне одводне цевчице, која стоји супрот пламену од плина, изађе, згоди пламен, и такођер га заталаса. Одма за уста

од цеви налази се рефлектор, који светлост на доброш бади, а уједно и сиречи, да онај који говори не засене. Говорио се у висини малог „ц“, које у секунду 128 таласања чини, у уста од цеви, то се цртање на кругу одма јасно види, које оку у секунду 128 четвороуголника предкаже, до чим сви други кругови, због брзог окретања као сиве пруге изгледају, пошто црни четвороуголници и беле површине се једно у друго сливају. Је ли „ц“ врло ниско или високо, то се четвороуголници дотичног круга покрећу на десно односно на лево. Може се дакле на фоноскопу са свим тачно упознати, да л' се звук одвише високо или ниско употребио, јер се и најмањи покрет звука распознаје. Одговара ли број у секунду оку предказани четвороуголника, броју таласања у цеви говореном или певаном звуку, то се цртеж дотичног круга предочи. Што је виши звук говора оног, који апарат употребљује, то цртање на доброшу стоји више, и обратно. Може се дакле при говорењу у цев одма оку и висине говорног звука јасно представити. Висина звука је бројкама обележена. Апарат се малом променом на месту за окретање, да за сваку врсту звука удесити, тако да га и деца и одрасли могу да употребе.

Форшхамер је решио проблем оптичке примене висине звука на најједноставнији и најјаснији начин. Научна важност његова изналазка је стог од ванредне вредности, те без фоноскопа не би требао да је ни један физикални кабинет. Али нас не занима овде његова научна, но практична вредност на пољу наставе глуво-немих, коју је изналазач при изведењу свог апарата пред очима имао. Првобитно је изналазач мислио, да ће глуво-неми помоћу тог инштрумента и певати моћи. Оправдана пак сумња разни стручњака, боље му га је поучила. Сада се само нада, да ће употребом фоноскопа глуво-неми моћи висину и дубљину свога гласа самостално упознати и управљати, те је стручњака о овој вредности и убедио. Он је дуже време у разним заводима за глухо-неме покушаје чинио, свој апарат гласовитом механичару Кенигу у Паризу предказао. Читаоце ће дакле интересовати, да докуче, какви су ти покушаји били, и да ли се на пољу наставе отуд каква добит очекивати може.

Фоноскоп је тако удешен, да одма по три глухо-нема могу на њем да суделују, без икакве сметње; јер сваки на другој страни ормана место узима и другу цев употребљује. Питомци стоје или седе, како њихова величина захтева, пред сивом. Окрећу уста од цеви за плин споља и нешто у вис. Тако рефлектујући пламен осветли доброш. Тад претисну уста на уста цеви и говоре извесни вокал, најбоље „а“ у цев. Је ли вокал снажно положен, то ће ваздух тако јако пламен од плина отиснути, да ће га скоро угасити. Да се то сиречи, то се постављањем ваздушњака (Lufthahn) на цеви за говор, један део ваздуха одведе. Онај који говори, види тад одма на доброшу, у којој звучној висини говори. За глухо-немог је значајно, што појавом цртања, покретање свога гласа у висини и дубљини упознаје, а тиме је могуће, да ће дужом вежбом моћи по вољи и пуно свесно високе и дубоке звуке произвађати.

Тиме би се знатно настава глухо-немих унапредила; али стручњаци то све временом и трудом и на природнији начин постигну, те се тако цена фоноскопа (420 динара) не изплати. Осим тога почетнике неби

WWW.UNLIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

могли овде са успехом поучавати, јер се захтева не само извесна душевна зрелост ученика, но и владање говорним органима и неко разумевање, да би апарат имао вредност за говор код деце. Кад све то није случај, нити може да буде, тада он не може бити помоћно средство у настави глухо-немих. Даље махне тако устројеном фоноскопу су:

- а) што се само од мало ученика на једном да употребити; те стог није за разреде, но за појединце;
- б) што се опити само у мрачном простору врше, а у оваковом су глухо-неми нерадо, те је тако и споразум с' њима отештан; и
- в) што би се контрола чувења дечијег говора учитељу самом отештала.

Из свега тога види се, да фоноскоп није створио нову епоху у образовању глухо-немих, те би се тиме шта више настави можда пре нашкодило но помогло. Ипак је вредно апарат видети, кад год опробати; па што није усавршено — шат може још да буде. — Тиме би се тад без сумње настави много допринело; а за сад се коначна пресуда не да још изрећи.

Да речем коју и о „аудифону“, којим се мисли глухо-немом слух повратити, држим да није нужде. Прво што је исти подробно описан у Просветном гласнику, II год. III св. стр. 103 по г. М. Ђ. Ставојевићу; а друго што се данас увидело, да је његово мнимо дејство и сувише баснословно; као год и начин америкашког професора Рихарда Рода, који га је довео до тог проналазка. Рихард Род одиста није био глув но само наглув, а то врло неприметно. Јер између доброг чувења и тоталне глувоће има на тисућу нианса.

Када би дејство тога проналазка било тако спасоносно, то држим да би изналазач за најкраће време морао бити други Крез, а заводи за глухо-неме не би се сваким даном множили, но би и по све излишни били. Кад то није, тада и аудифон има само спекулативну вредност. Место дакле да трошим овде још коју реч, расветлићу у идућем одељењу најновији медички покушај на пољу ове наставе. (Свршиће се).

ГИМНАСТИКА

као школски предмет и њен историјски развитак.

(По Дру Кленке-у прерађено).

Још у старо доба старали су се људи о том да се тело систематички развија, како неби оно иза душевног развитака заостало.

Снага у народа није се мерила само по душевној снази, већ и по телесној. У старих Грка се за телесни развитак својих грађана сама држава бринула.

Атињани су подизали величанствене зграде у којима су се младићи учили гимнастици. Највећи, и најотменији људи у држави управљали су гимнастичким заводима, и презирали су оног ко се није старао о изражавању своје телесне снаге.

У Шпарти се већ терало до крајности. Тамо је дете више при

падало држави него породици. Слабу и унакажену децу су чак и убијали а код здраве на све могуће начине развијали телесну снагу.

Биле су у Грка и јавне светковине на којима су се надметали вештаци у трчању, скакању, борењу и други телесним вештинама. То је све било у добу на 600 до 400 год. пре рођ. Христовог.

И код Римљана се телесна снага јако ценила. Деца су се вадбала у телесној снази. И код њих су се по циркусима снажни људи приказивали.

Па и стари Немци нису у том погледу заостали, иза Грка и Римљана.

За Немце знамо да су приређивали светковине на којима су младићи морали прескакати преко врхова оштрих мачева и копаља. У средњем веку је опет племићство неговало гимнастику.

Васпитање племићких младића састојало се у главном у том што су учили борити се, скакати, трчати и управљати оружјем. Грађански сталез није у то доба неговало гимнастику, и што се већма грађански сталез развијао у толико је већма гимнастика опадала. Тако је све до Ремормације ишло.

Реформација је тек наново дигла углед гимнастици.

Као год што свака душевна снага захтева и неку телесну јачину тако је и за време покрета, коју је реформација изазвала у Европи, наново оживела и гимнастика.

Још Мартин Лутер је опомињао немачку младеж да снажи тело своје. Као да се предвиђало да ће за одбрану нових идеја требати снажних мишица.

На свршетку осамнајстог столећа били су Жан Жак Русо, Монтањер, и Лок који су препоручивали гимнастику као васпитно средство.

У Немачкој је Базедов, оснивач филантропског завода у Досави, јако подигао углед гимнастици. Он је и одело дечије преиначио. Узевши обзира на здравствене захтеве ослободио је децу од велике косе, која се у оно доба носила и вратних марама.

Базедов као да је био први који је и за женску децу гимнастику препоручивао, јер његова ћерка се васпитавахе у филантропском заводу заједно с мушкарци и учила се свему чему и мушка деца.

За Базедовом је дошао Салцман, а за овим Јан који су гимнастику као школски предмет препоручивали. Јана су у Немачкој назвали оцем гимнастике.

Но сви ти људи остали су све до прве десетине овог столећа некако усамљени, јер дотле још никако није продрла гимнастика као школски предмет у народну школу, а и државе је нису потпомагале. У првој десетини овог столећа почела је гимнастика јаче хватати корена у саом народу у Немачкој.

Свуд се почела оснивати друштва за јачање тела, а подизане су и зграде у којима се младеж методично поучавала у гимнастици. Ова удружења јако напредоваху и раширише се брзо по Немачкој, ал не беху дуга века. Државе немачке почеше ова удружења сумњичити подмећући им неке демагошке цјељи, док напоследку год. 1820. забрањиху свако

удружење у тој цјели. Тиме, разуме се, спречеше напредовање саме гимнастике.

Али ма да државе у Немачкој нису гимнастици у то доба ишли на руку, било је опет много приватних завода који су неговали гимнастику.

У тим заводима је младеж системачки јачала тело.

Тако је приватан јахачки завод био у Берлину под управитељем Еселном, у Минхену под Масманом, у Дрaжђани под Вернером, у Штутгарту под Алумном. Но сви ови заводи нису имали велика уплива на народно образовање, јер су били тек усамљена приватна подuzeћа појединих људи.

Тек год. 1830. је др. Лоринсер почео претресати народну школу са здравственог гледишта, и препоручивати гимнастику као школски предмет.

За њим су дошли и други који су о том предмету писали, те су гимнастичко питање опет изнели на дневни ред. Год. 1842. признала је пруска влада гимнастику као користан и нуждан предмет по народно образовање. Те године позвала је пруска влада Масмана из Минхена и поверила је њему врховни надзор над тим предметом.

У то доба је гимнастика почела у Немачкој дубље хватати корена, и ширити се по народу.

Но сад се на овом предмету већ мало рационалније радило него до сад, јер се, с обзиром на узраст и пол, гледало да се методично развија тело. Дакле почела се сама метода у ово доба јаче развијати.

Гимнастика напослетку постаде у Пруској обавезан предмет у народној школи и влада се поче старати да се ваљани учитељи за ту струку изобразе.

Сви образовани народи прихватили су својски гимнастику јер се зна да само у здравом телу може и здрава душа бити.

Опажа се да они народи који су телом развијени, и душевно брже напредују него они кржљави и неразвијени.

За душевни напредак први је услов здравља.

Ако су стари народи увиђали да је нужно да гимнастиком снаже своје тело то је у данашњих народа још већа потреба.

У старих народа био је начин живота простији природнији него данас.

Код нас цео наш живот (храна, пиће, породичне бриге, школовање), све иде на то да развије органе за осећање, а то све бива на рачун мишића.

Ако који народ а оно треба ми да се старамо, да нам млађи нараштаји здрави и снажни буду, јер ми смо због наших историјских неприлика много у сваком погледу, па и у здравственом, заостали.

Гимнастика снажи тело те тиме и дужевне моћи.

Данас не може бити о том спора, дал да се предаје гимнастика?

Већ само може се поставити питање како да се предаје и под којим деловима?

И овај предмет, који је по здравље и телесни развитак врло ко-

ристан, може и да шкоди ако се не узму у обзир сви услови под којима треба да се предаје.

Цјел гимнастике је да развије поједине мишиће и оснажи цело тело.

Пре свега систематичним вежбањем не треба рано започети. Дете пре осме године не треба да почне да турнује.

Гимнастика ваља лети да се предузима у чистом ваздуху, на пољу, а зими у пространој и добро изветреној дворани. Кад гимнастика мора да се предузима у школи после часова, онда она може већма да шкоди него што користи. Кад се дете покреће оно дубље удише па ће више оног поквареног школског ваздуха удисати.

У слободном простору је боље него у сали. Зато би боље било да се летњег течаја узму више часова а да се на пољу ради, па ма се зимњег течаја ништа не радило на том предмету.

Гимнастична вежбања треба да се састоје у слободним покретима појединих удова, и да иду на то да оснаже мишиће, а не да од деце праве целиване. Зато неби у школама требала деца да се уче превртати преко главе, вешати се о ноге с обореном главом доле.

Ово вешање може пре да шкоди него да користи. Ноге човеку нису зато да о њих веша тело своје. Место тога боље је да се деца уче правилном ходу, скакању и трчању.

У школама се деца по разредима деле. То неби требало да буде. У разредима су различита деца већ и по самом узрасту, а што се тиче здравствених прилика ту је још већа разлика.

Деца треба с обзиром на њихово здравље да се поделе.

Слаба деца не могу са оном јачом да гимнастикују, јер док она јача деца могу читав сахат да гимнастикују биће оној слабој доста пол а можда и четврт часа. Гимнастика несме никад да траје тако дуго да дете јако умори.

После гимнастике треба дете да се осећа ведро и весело, и да у удовима не осећа јак умор.

Код слабе деце, брзо ће наступити умор па ако дуго буду радила биће им гимнастика више од штете него од користи.

После гимнастике несме да наступи тешко дисање и малаксалост.

Неки учитељи ругањем хоће да подстичу своје слабе ученике на снажније покрете.

То неби требало да буде.

Кад учитељ примети да му које од слабе деце тешко ради боље да га одвоји.

Оној слабој малокрвној деци неби требало допустити да раде онолико колико она чила и здрава деца.

Има деце која неби никако ни смела да гимнастикују. То су она слаба малокрвна деца.

Зато би требали лекари по некад да прегледају школску младеж, па да учитељма даду упутства која деца могу, а која не могу гимнастикovati. Или која могу мање, а која више.

Лекари требало би да одреде која деца у опште могу да гимнастикују, а која не. И која деца могу које покрете да чине.

www.nli.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Познато је да децу, која су малокрвна и имају слабе живце, гимнастика више ослабљава, него што их снажи.

Учитељ при предавању гимнастике не сме се управљати по оној чилој, већ по оној слабуњавој деци.

У гимнастици, као и остали предмети, треба се држати постепености.

У почетку треба кратка и лака вежбања предузимати.

Сваког часа треба прво она стара вежбања поновити, па тек онда што ново додати.

Као при настави у опште, тако и на појединим часовима треба постепено радити.

Прво треба неколко лакших покрета учинити, па онда прећи на оне теже покрете. Са лаким покретима треба завршити.

За време одмора не треба деца да стоје ни седе, већ треба полако да ходају. Одело треба да је пространо и лако.

После гимнастиковача не треба деца одмах да пију хладне воде.

Гимнастику треба после подне после школских часова предузимати, јер онда је јело од подне већ сварено.

Д О П И С.

У Чуругу, 16. јунија 1890. Дозволите мало простора у Вашем цењеном листу, да оно што је заиста хвале вредно на јавност изнесем. Код нас су свршени школски испити и то на задовољство целог нашег места. Ма да су код нас комуналне школе ипак је испит школске деце изненадио цело наше грађанство. Да су се учитељи и гђца учитељица необично дурашности и воље имали, те су овим испитом показали да школу љубе више свега, усљед чега и заслужују да им се ово јавно призна; највећа хвала припада управитељу г. Милану Ђуричићу код њега су деца у 5. и 6. разреду показали необично успеха, оно што се ваљда у 4 том гимназијском разреду предаје, његова су деца тако лако одговарали да нас је све присутне задивило, може му се замерити што је тако рећи сувише децу школским предметима обтеретио, али му се мора признати, да је заиста имо челичне воље и дурашности издржљивости, не знате шта је боље шта ли је лепше; песме и црквено певање било је милина слушати, кад су невали све су нас мрави подилазили, слушајући њи мисли човек да није у основним школама. Њово учитељско па и гђе учитељице понашање и братски живот мора сваког пријатеља школе зарадовати, ово им заиста служи на част. Дај Боже да и у будуће не појале труда а ни воља да их не изневери, живили на корист наше деце и целе општине. Ако ми дозволите ја ћу Вас и у будуће извештавати о нашим школским приликама.

Д.

РАЗНО.

Прелазак у Православије. Са благослоаом својих родитеља прешла је госпођица Павлија Подградска кћи професора гимназије београдске г. Јосифа Подградскога приправница III. разреда у Сомбору из еванђеличко

протестанске вере у Православије, пошто је на Спасов дан ове године о служби Божијој у светопретечевој цркви Сомборској на славенском језику самостално исповедила Символ Вере Никеоконстантинопољски и по уставу црквеном примила свете тајне Покајанија, Миропомазанија и Евхаристије. Присајединење ово извршио је најсвечаније пречастни г. Младен Брђошки свештеник и катихета учитељске школе уз саслужње г. Јована Јовичића свештенодјакона. Том приликом је на служби Божијој појао складно и велељепно мешовити хор приправлика и приправница трећег разреда. Читаоци наши сетиће се, да је прошле године о Спасову дну старија ћерка г. професора Подградскога Марија у Православије прешла, а сада ето у истом храму Божијем и на исти празник присаједињена је вери својега отца и вери својих праотаца моравских и панонских Славјана из времена Св Кирила и Методија и Растислава великог књаза Моравског, и млађа ћерка истога професора Павлија. Желимо, да обе ове православне Славјанке у православној вери, која им је омиљела, нађу спокојство душевно, задовољство, срећу и спасеније.

Сигуран лек против дифтерита. Котарс и лечник у Пруској Шлезији изнашао је нов сигуран лек против дифтеритиса. Сваког два сахата нека узме болетсник једну кашицу течног пивног квасца; где се неможе добити течног квасца, може се и употребити обичан квасац само се мора исти у води размутити. Овај лек против дифтеритиса тако се осведочио као ваљан да су добили сви учитељи у горњој Шлезији наредбу, да то средство саопште родитељима и ученицима. (Ческа школа).

Добили смо: Извештај о раду и стању панчевачке српске православне црквене општине за годину 1889.

Председник је споменутој општини најпреч. г. В. Живковић, протпресвитер и уважени књижевник и песник српски; потпредседник г. Каменко Ј. Јовановић.

Из извештаја се види, да је целокупно имање 242.312 фор. 52 н. Иметак је за годину дана порастао са 12.437 фор. 36 н.

Евала тако честитој општини!

Дорови школама и учитељима. Благородни господин Риста Телечки начелник политичне општине у В. Кикинди изволио је предплатити ове године за следеће сиромашне срб. школе: у Темиш Моноштору, у Пардању, Дежану селу, Шарцу, Неузини, Канаку, Мачевићу код Беле Цркве, у Острову код Д. Ковиља, у Калазу и у Стојном Београду.

Један родољубиви грађанин и местни школски управитељ, који неће да му се име спомене, одредио је 25 форинти у име предплате на Школски Лист ове године за сиромашне школе и учитеље. Благодарети свом добротвору и пријатељу школе учитељства у име обдарених шаљемо Школски Лист за ову годину као његов дар овима: српским школама у Торњи, Печки, у Печвару, г. Јовану Добријевићу учитељу у Уљавику, г. Светозару Дворћу учитељу у Кативци, народној школи у Гајишту у Славонији, школама у Јасенашу, Поповцу, Дрежнику и у Дубчевици великој и у Чрепујевици у Хрватској; Јовану Трешњићу учитељу у Обудовцу код Брчке, Светозару Јездимировићу учитељу у Новиграду у Бо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ени, Србској школи у Санском Мосту; Наредној школи у Старом Мајдану, Народној школи у Власеници, г. Зарији Надичевићу учитељу у Подгорици; Основној мушкој и женској школи на Цетињу, и Дружини Ђака Београдске учитељске школе и Дружини „Братство“ у богословији Београдској.

НОВЕ КЊИГЕ.

Годишњи спомен

МИЛАНУ ВУКИЋЕВИЋУ.

Прошле године између у поноћи 12. и 13. Маја преселио се у вечност у Сомбору Милан Вукићевић најстарији син Николе Ђ. Вукићевића, правник III. разреда у 24 ој години млађаног живота свог.

Ове године у суботу 5. Маја давали су тужни родитељи Милансви за покој душе његове годишњи парастос у Св. Успенском храму, код којег он с леве стране до олтара у породичној гробници дуговечни санак борави. Заупокојну св. Литургију служио је свечано најпречастнији г. Љубомир Купусаревић протопресвитер с пречастним г. Димитријем Живковићем ђаконом. После службе држан је парастос на коме су чинодјејствовали сви овдашњи свештеници и оба ђакона. На опелу и парастосу појао је мешовити хор приправнички под управом г. Драгутина Блажека учитеља хармонијског појања; који је за ову тужну свечаност нарочито вешто на ноте ставио сва одговарања на заупокојним јектенијама, као и „Со свјатими упокој“ и вјечнаја памјат.

После парастоса уз појање „Христос воскрес“ изишло се на венцима украшени и цвећем засађени гроб покојников где је најпре г. протопресвитер са свештенством осветио частни крет на надгробном споменику и сам споменик а затим је обављена заупокојна Литија и учињен спомен милом покојнику, при чему је исти хор приправнички тужне црквене песме складно појао.

На овој тужној свечаности присуствовали су сви приправници и приправнице са својим професорима; наставници више девојачке школе са својима ученицама, учитељи и учитељице основних србских народних школа, многи другови покојникови, и велики број србског грађанства и госпођа овдашњих.

Међу присутнима у место воштаница раздаване су за спомен књижице под насловом: „Сузе за Миланом премилим сином Николе Ђ. Вукићевића,“ који се у цвету младости своје у 24. години живота свог на велику жалост својих родитеља 13. Маја 1890. год. у вечност пресе-лио. Ова је књижица украшена с насловном врло добро погођеном сликом покојниковом и распослана је као споменица свима пријатељима и познаницима, који су родитељима покојниковим саучешће у превеликој тузи њиховој за покојником указали. Садржај књиге је: Тужни опроштај ожа-лошћених родитеља с Миланом; два надгробна слова говорена на опелу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

покојног Милана 14. Маја 1889. прво од г. Ј. Јовичића свештенодијакона а друго од г. Ђорђа Ђуришића докторанда права. Опис погребна Милановог (прештампано из Бачванина и Шк. Листа од 1889.); „Свом другу Милану Вукићевићу (алегорични тугоспев) од Божидача Борђошкога;“ Изјаве саучешћа и то 19 брзојава и преко 80 писама из разних крајева србских; „Венац невен цвећа на гробу Милана Вукићевића (у 5 песама) сплео Војин Бикар и „На опелу Милана Вукићевића по Дамаскиновим стихирама у стихове сложио Иван М. Поповић. Песник је после свршеног црквеног спомена на гробу покојниковом неке од ових песама и читао, пошто је најпре прочитао био алегорички спев Божидача Борђошкога.

Тако се завршио годишњи спомен смрти младога Србина Милана Вукићевића, коме нека Господ дарује вечни покој у блаженом насељу рајском.

„Летопис Матице Српске“ уређује А. Хаџић. Књига 160. (1889. Свеска четврта). У Н. Саду. Штампарија Дра Св. Милетића 1889 Цена 70 нов.

Васа Пелагић и његов „Народни Учитељ.“ „И не вједи нас во искушеније (критика) написао Сава Теодоровић свештеник и професор на кр. реалци у Земуну.

Шематизам православне епархије Бокоторске, Дубровачке и Спичанске за годину 1890. У Задру печатња Водицке 1890.

„Из живота и рада Христа Спаситеља“ тачно прибрао и за ученике трећег разреда основне школе као ручну књигу удесио Димитрије Јосић професор учитељске школе. Београд. У кр. срп. државној штампарији 1889. Цена 50 пара.

„Словенска читанка за ученике трећег разреда основне школе“ саставио Дим. Јосић професор учитељске школе. У Београду издање и штампа кр. срп. државне штампарије 1887. Цена 30 пара.

„Словенска Читанка за ученике IV. разреда основне школе“. Саставио Дим. Јосић професор учитељске школе. У Београду, издање и штампа кр. срп. државне штампарије 1888 Цена 40 динара.

„Блудни син“ приповедка од Фр. Хофмана превео Коста Брэдваровић. Издање књижаре и штампарије браће М. Поповића у Нов. Саду 1890. Цена 35 нов.

„Благо оном ко је милостив“ приповедка за децу од Фр. Хофмана, издање срп. књижаре и штампарије браће М. Поповића у Н. Саду. 1890. Цена 35 нов.

Српски свештеник у Карловачкој Митрополији, његова спрема, дужност и награда* написао и издао Ј. Даниловац. Нови Сад. Штампарија књижаре браће М. Поповића. 1890. Цена 65 нов.

„Американска винова лоза и какву земљу воле американска лоза“. Написао Ф. Сахут, по немачком преводу Николе барона Тимена саставио

Андреја Матић гимн. професор. Нови Сад, штампарија књижаре браће М. Поновића. 1890. Цена 30 пв.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

На основану српску вероисповедну школу у Силбашу (Бачка жупанија) овим се стечај расписује. Редовна плата је учитељу 480 фор. а. вр. два фата тврди дрва, 20 фор. а. вр. за повторну школу, од укона где позван буде 1 фор. и слободан стан, који се састоји из три собе, спајза, кујне, подрума, штале и плаца од 400□ фати.

Стечајници морају бити испитани и оспособљени учитељи и дужни су своје молбенице најдаље до 1. августа о. г. председништву м. Шк. Одбору поднети.

У Лалићу тражи се учитељ I. и II. разреда. Плата је 400 фор. стан и слама за огрев Рок до 5. Августа.

На срп. вероисповедној школи у М. Чанаду (жуп. чанадска) тражи се учитељ.

Плата је 200 фор. у готовом новцу; 40 фор. за повторну школу, 20 фор. за перовођество, 10 фор. за дрва, и 13½ катастр. јутара земље на коју учитељ порез плаћа, даље огрев колико узтреба, за укон 1 фор. а од сиромашнијих 50 нов.

Молиоци нека се до 20. јула обратe са сведочбама на школски одбор (када ће се и избор обавити.)

Лична пријава има ће првенство.

Тражи се учитељица за четвороразредну српско-православну основну школу у Приједору (у Босни). Годишња плата је 400 фор. слободан стан у школској згради и довољан огрјев.

Рок стечају траје до 1. Августа о. г.

У Босанској Дубици тражи се учитељ за православну српску школу. Плата је 480 фор. Рок пријаве до 30. јулија 1890.

Многобројне дужнике од прошлих година опомињемо, да нам се што скорије одуже, а оне сл. Општине, чијим се школама лист овај шаље и г. г. учитеље, који га примају ове године, а до сада нису предплату послали, молимо, да то што пре учине, како би Школски Лист могао бар до краја ове године излазити.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.